

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

факультет цивільного захисту
кафедра суспільних наук

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія вчень про державу та право
циклу загальної обов'язкової підготовки
за освітньо-професійною програмою «Право»
підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

у галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

)
Рекомендовано кафедрою
суспільних наук на 2023-24
навчальний рік. Протокол № 2 від
03 серпня 2024 р.

Силабус розроблено згідно робочої програми навчальної дисципліни «Історія та культура України»

Загальна інформація про дисципліну

Навчальна дисципліна «Історія вчень про державу та право» - самостійна наукова дисципліна, яка досліджує історію розвитку теоретичних знань (теорій, вчень, ідей, концепцій, доктрин) про державу і право з метою виявлення умов їх виникнення, опису змісту окремих вчень, зв'язків і відмінностей, а також основних історичних закономірностей розвитку теоретичного юридичного знання. Історія вчень про державу і право за своєю сутністю - це історія теорії держави і права, філософії, соціології і психології права. її предметом є різноманітні теорії, доктрини, концепції, ідеї, що існували й існують у світі, умови їх виникнення, розвитку і відмирання, втілення в життя, а також їх зміст.

Завдання:

- дати глибокі міцні і системні знання основних політико-правових доктрин;
- ознайомити з досягненнями світової політико-правової думки;
- узагальнити історичний досвід управління суспільством і державою на різних етапах історичного розвитку.
- формування вмінь аналізувати історико-теоретичний зміст політико-правового вчення;
- визначати актуальні програмні положення політико-правових вчень з точки зору оцінки сутності держави і права, політичних цілей, задач, методів їх досягнення;
- показати наступність і новизну в розвитку політико-правових доктрин.

Інформація про науково-педагогічного(них) працівника(ів)

Загальна інформація	Горенко Леся Михайлівна, доцент кафедри суспільних наук факультету цивільного захисту, кандидат історичних наук, доцент
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8. Номер телефону: 097 295 7593
E-mail	Леся Горенко <horenko_lesia@chipb.org.in>
Наукові інтереси*	
Професійні здібності*	

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту (<https://chipb.dsns.gov.ua/ua/Osvitnya-diyalnist.html>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у перший та третій вівторок кожного місяця з 13.30 до 14.30 в кабінеті № 245. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: формування системних уявлень про розвиток світової політико-правової думки як цілісного процесу концептуального осмислення теоретичних проблем державно-правового характеру та реалізація вимог щодо засвоєння відповідних компонентів професійних компетенцій на основі формування у студентів системних теоретичних знань, вмінь та практичних навичок в галузі політико-правової думки.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна	
Рік підготовки	3-й	
Семестр	5-й	
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	4	
кількість модулів	2	
загальна кількість годин	120	
Розподіл часу за навчальним планом:		
лекції (годин)	24	
семінарські, практичні (годин)	26	
самостійна робота (годин)	70	
підсумковий контроль	екзамен	

Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: історія держави та права України, історія держави та права зарубіжних країн, філософія,.

Постреквізити: участь у наукових студентських конкурсах.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Право» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел	ПР 3
Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.	ПР 6
Дисциплінарні результати навчання	
Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.	ПР 14
Виявляти знання та розуміння основних сучасних	ПР 18

правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.	
--	--

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.	ЗК 7
Здатність працювати в команді.	ЗК 9
Зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу та суспільство, техніки, технологій.	ЗК 13
Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.	СК 2

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вчення про державу і право у добу античності та середньовіччя.

Тема 1. Предмет і методологія історії вчень про державу і право.

Тема 2. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу.

Тема 3. Погляди на державу і право в Давній Греції та Давньому Римі.

Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя в Європі та Арабського Сходу (V ст. - XIV ст.).

Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації.

Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.

Змістовий модуль 2. Вчення про державу і право у добу нового та новітнього часу.

Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва.

Тема 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність США.

Тема 9. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)

Тема 10. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право.

Тема 11. Сучасні концепції про державу і право.

Тема 12. Вітчизняна політико-правова думка: витоки, розвиток уявлень та сучасні ідеї.

Контрольна робота за модулем 1

Іспит

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (очна (денна, вечірня) форма):

Назви змістових модулів і тем	Очна (денна) форма
-------------------------------	--------------------

Кількість годин					
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари (практичні заняття)	самостійна робота	модульна контрольна робота
Змістовий модуль 1. Вчення про державу і право у добу античності та середньовіччя					
Тема 1. Предмет і методологія історії вчень про державу і право.	9	2	2	5	-
Тема 2. Вчення про державу і право в країнах Давнього Сходу.	10	2	2	6	-
Тема 3. Погляди на державу і право в Давній Греції та Давньому Римі.	10	2	2	6	-
Тема 4. Вчення про державу і право доби Середньовіччя в Європі та Арабського Сходу (V ст. - XIV ст.).	9	2	2	5	-
Тема 5. Державно-правова думка доби Відродження і Реформації.	10	2	2	6	
Тема 6. Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст.	10	2	2	6	-
Змістовий модуль 2. Вчення про державу і право у добу нового та новітнього часу					
Тема 7. Європейська державно-правова думка доби Просвітництва.	10	2	2	6	-
Тема 8. Американські просвітники про державу і право в період боротьби за незалежність США.	10	2	2	6	-
Тема 9. Вчення про державу і право в Німеччині (кінець XVIII ст. - початок XIX ст.)	10	2	2	6	
Тема 10. Європейські мислителі XIX ст. про державу і право.	10	2	2	6	
Тема 11. Сучасні концепції про державу і право.	10	2	2	6	-
Тема 12. Вітчизняна політико-правова думка: витоки, розвиток уявлень та сучасні ідеї.	10	2	2	6	
Контрольна робота за модулем	2	-	-	-	2
ВСЬОГО	120	24	24	70	2

Теми семінарських занять

(збігаються з назвами тем програми навчальної дисципліни)

Теми практичних занять

(не передбачено навчальним планом)

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного

огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань (самостійної роботи) здобувачів викладені у методичних вказівках для самостійного вивчення дисципліни «Історія вчень про державу та право».

1. Погляди Демокрита на державу і право.
2. Вчення Сократа про державу і право.
3. Політико-правові ідеї софістів у Стародавній Греції.
4. Проект ідеальної держави в діалозі Платона “Держава”.
5. Проект ідеальної держави в діалозі Платона “Законои”.
6. Вчення Аристотеля про походження держави і права.
7. Захист Аристотелем рабства і приватної власності.
8. Політико-правові ідеї стоїків у Стародавній Греції і Стародавньому Римі.
9. Вчення Цицерона про державу і право.
10. Вчення римських юристів про право (Гай, Папініан, Павло, Ульпіан).
11. Політико-правові погляди Августина.
12. Політико-правові ідеї раннього християнства.
13. Вчення Фоми Аквінського про державу і право.
14. Політико-правові ідеї середньовікових ересей у Західній Європі.
15. Погляди Марсилія Падуанського на державу і право.
16. Політико-правові ідеї в Київській Русі в XI–XIV ст.
17. Державно-правові погляди Івана Вишенського.
18. Політико-правові ідеї І. С. Пересвєтова.
19. Політичні і правові погляди Ніколо Макіавеллі.
20. Нікколо Макіавеллі про форми державного правління – республіку і монархію.
21. Теорія суверенітету держави Жана Бодена.
22. Політичні та правові ідеї Реформації (Мартін Лютер, Томас Мюнцер, Жан Кальвін).
23. Утопічний соціалізм Томаса Мора і його державно-правові ідеї.
24. Утопічний соціалізм Томазо Кампанелли і його погляди на організацію державної влади.
25. Вчення Гуго Гроція про державу і право.
26. Політичні та правові погляди Бенедикта Спінози.
27. Вчення Томаса Гоббса про державу і право.
28. Політичні та правові погляди Дж. Лільберна.
29. Утопічний соціалізм Дж. Уінстенлі та його державно-правові ідеї.
30. Вчення Дж. Локка про державу і право.
31. Політико-правові погляди Юрія Крижанича.
32. Обґрунтування абсолютизму у творах Феофана Прокоповича.

33. Політико-правові погляди В. Н. Татищева.
34. Політична програма І. Т. Посошкова.
35. Правові ідеї Чезаре Беккарія.
36. Політичні і правові погляди Вольтера.
37. Вчення Шарля Монтеск'є про політичну свободу і фактори, що впливають на характер законів.
38. Теорія розподілу влад Ш. Монтеск'є.
39. Політичні та правові погляди французьких матеріалістів XVIII ст. (Дідро, Гельвецій, Гольбах).
40. Вчення Ж.-Ж. Руссо про три ступені нерівності між людьми і походження держави.
41. Теорія народного суверенітету Ж.-Ж. Руссо.
42. Ідеї утопічного соціалізму в "Заповіті" Жана Мельє.
43. Державно-правові ідеї якобінців (Робесп'єр, Марат).
44. Політико-правові ідеї Т. Пейна.
45. Політичні погляди Т. Джефферсона.
46. Політико-правові погляди А. Гамільтона.
47. Погляди С. Ю. Десницького на державу і право.
48. Політико-правові погляди Г. С. Сковороди.
49. Політико-правові погляди Я. П. Козельського.
50. Погляди О. М. Радищева на державу і право.
51. Історична школа права в Німеччині (Гуго, Савіньї, Пухта).
52. Вчення І. Канта про державу і право.
53. Вчення Ф. Гегеля про державу і право.
54. Політико-правові ідеї буржуазного лібералізму Б. Костана.
55. Політико-правові ідеї буржуазного лібералізму Ієремії Бентама.
56. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї К. А. Сен-Сімона.
57. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї Ш. Фур'є.
58. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї Р. Оуена.
59. Погляди Огюста Конта на державу і право.
60. Політико-правові погляди слов'янофілів і западників (Б. М. Чичерін).
61. Конституційні проекти М. Муравйова.
62. Політико-правові ідеї у проекті П. Пестеля "Руська правда".
63. Політико-правові ідеї М. М. Сперанського.
64. Погляди А. І. Герцена на державу і право.
65. Вчення М. Г. Чернишевського про державу і право.
66. Політичні та правові погляди Т. Г. Шевченка.
67. Політичні та правові погляди М. П. Драгоманова.
68. Вчення І. Я. Франка про державу і право.
69. Соціалістичні ідеї І. Я. Франка.
70. Політичні та правові погляди Лесі Українки.
71. Формування марксистської політико-правової теорії.
72. Питання держави і права в "Маніфесті комуністичної партії" К. Маркса і Ф. Енгельса.

73. Анархістська концепція держави і права М. Штірнера.
74. Анархістська теорія держави і права П. Прудона, його проектсоціальних реформ.
75. Анархістська теорія держави і права М. Бакуніна. Полеміка змарксистами.
76. Вчення Р. Ієрінга про державу і право.
77. Політико-правова концепція Ф. Ніцше.
78. Зародження і розвиток анархізму. Ідея ліквідації держави таабсолютної свободи особи.
79. Політико-правові погляди М. Грушевського.
80. Теорія соціальних функцій і корпоративної держави Л. Дюгі.
81. Нормативістська теорія Г. Кельзена і його вчення про державу.
82. Психологічна теорія права Л. Петражицького.
83. Соціологічна теорія права Є. Ерліха.
84. Сучасні теорії природного права.
85. Політико-правова ідеологія фашизму.
86. Політико-правові ідеї М. Ганді.
87. Три великих народних принципи Сунь Ятсена: еволюція і політико-правовий зміст.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань (якщо є), консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- *методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда,);наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація).*
- *методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний;індуктивний;дедуктивний; традуктивний;*
- *методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;*
- *інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;*
- *науково-дослідна робота;*
- *самостійна робота.*

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, стандартизовані тести, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, завдання на смузі психологічних перешкод,

презентація власних досліджень.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою – ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, проектної роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі модульної контрольної роботи та екзамену

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальної роботи	Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна кількість балів
Модуль № 1	І. Поточний контроль		
	Лекції	12	0
	Семінари (практичні заняття)	12	5
	Модульна контрольна робота*	1	10
	ІІ. Підсумковий контроль		
	Екзамен*	1	30
Разом за всі види навчальної роботи модуля 1			100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру (включно із самостійною);
- підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль.

Проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 4 балів):

5 бали – завдання виконане в повному обсязі, але обґрунтування відповіді недостатнє повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни, наявний творчий підхід;

4 бали – завдання виконане вірно, але обґрунтування відповіді недостатнє, використовуються професійні терміни;

3 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки при аргументації термінологія вірна;

2 бали – питання розкрито частково, допущені значні помилки при аргументації, використана термінологія плутана;

1 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів, аргументація відсутня;

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Оцінювання **індивідуальних завдань** (самостійна робота) здійснюється на семінарських заняттях за шкалою від 0 до 3 балів.

Критерії оцінювання залежать від форми виконання завдання. Наприклад (оцінювання есе, дайджесту, реферату):

3 бали – отримують здобувачі, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

2 бали – отримують здобувачі, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

1 бал – отримують здобувачі, які фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

0 балів – отримують здобувачі, які не виконали завдання або у роботі яких виявлено факти академічної не доброчесності.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з десяти тестових завдань та одного ситуаційного завдання. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом навчального матеріалу, передбаченого програмою.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 14 балів):

Сума балів за правильне виконання тестового завдання складає 5 балів. Вага одного правильно вирішеного тестового запитання складає 0,5 бала:

0,5 бала – відповідь вірна;

0 балів – відповідь не вірна.

Сума балів за виконання ситуаційного завдання складає 5 балів. При його оцінюванні береться до уваги вміння оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

5 балів – питання розкрито в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни, наявний творчий підхід;

4 бали – питання розкрито вірно, але обґрунтування відповіді недостатнє, професійна термінологія використана вірно;

3 бали – питання розкрито у цілому вірно, допущені помилки при аргументації, використана термінологія вірна;

2 бали – питання розкрито частково, допущені значні помилки при аргументації, використана термінологія плутана;

1 бал – питання розкрито на рівні окремих фрагментів, аргументація відсутня;

0 балів – питання не розкрито.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі екзамену.

Кожен варіант підсумкового контролю складається з трьох теоретичних питань. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 30 балів):

30 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання;

29-20 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

19-10 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

10-1 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань.

12. Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену

1. Історія вчень про державу та право в системі юридичних наук.
2. Політико-правові погляди Конфуція.
3. Політико-правові погляди Мо-цзи.
4. Погляди Демокрита на державу і право.
5. Вчення Сократа про державу і право.
6. Політико-правові ідеї софістів у Стародавній Греції.
7. Проект ідеальної держави в діалозі Платона “Держава”.
8. Проект ідеальної держави в діалозі Платона “Закони”.
9. Вчення Аристотеля про походження держави і права.
10. Захист Аристотелем рабства і приватної власності.
11. Політико-правові ідеї стоїків у Стародавній Греції і Стародавньому Римі.
12. Вчення Цицерона про державу і право.
13. Вчення римських юристів про право (Гай, Папініан, Павло, Ульпіан).
14. Політико-правові погляди Августина.
15. Політико-правові ідеї раннього християнства.
16. Вчення Фоми Аквінського про державу і право.
17. Політико-правові ідеї середньовікових ересей у Західній Європі.
18. Погляди Марсилія Падуанського на державу і право.
19. Політико-правові ідеї в Київській Русі в XI–XIV ст.
20. Державно-правові погляди Івана Вишенського.
21. Політико-правові ідеї І. С. Пересвєтова.
22. Політичні і правові погляди Ніколо Макіавеллі.
23. Нікколо Макіавеллі про форми державного правління – республіку і монархію.
24. Теорія суверенітету держави Жана Бодена.
25. Політичні та правові ідеї Реформації (Мартін Лютер, Томас Мюнцер, Жан Кальвін).
26. Утопічний соціалізм Томаса Мора і його державно-правові ідеї.
27. Утопічний соціалізм Томазо Кампанелли і його погляди на організацію державної влади.
28. Вчення Гуго Гроція про державу і право.
29. Політичні та правові погляди Бенедикта Спінози.
30. Вчення Томаса Гоббса про державу і право.
31. Політичні та правові погляди Дж. Лільберна.
32. Утопічний соціалізм Дж. Уінстенлі та його державно-правові ідеї.
33. Вчення Дж. Локка про державу і право.

34. Політико-правові погляди Юрія Крижанича.
35. Обґрунтування абсолютизму у творах Феофана Прокоповича.
36. Політико-правові погляди В. Н. Татищева.
37. Політична програма І. Т. Посошкова.
38. Правові ідеї Чезаре Беккарія.
39. Політичні і правові погляди Вольтера.
40. Вчення Шарля Монтеск'є про політичну свободу і фактори, що впливають на характер законів.
41. Теорія розподілу влад Ш. Монтеск'є.
42. Політичні та правові погляди французьких матеріалістів XVIII ст. (Дідро, Гельвецій, Гольбах).
43. Вчення Ж.-Ж. Руссо про три ступені нерівності між людьми і походження держави.
44. Теорія народного суверенітету Ж.-Ж. Руссо.
45. Ідеї утопічного соціалізму в "Заповіті" Жана Мельє.
46. Державно-правові ідеї якобінців (Робесп'єр, Марат).
47. Політико-правові ідеї Т. Пейна.
48. Політичні погляди Т. Джефферсона.
49. Політико-правові погляди А. Гамільтона.
50. Погляди С. Ю. Десницького на державу і право.
51. Політико-правові погляди Г. С. Сковороди.
52. Політико-правові погляди Я. П. Козельського.
53. Погляди О. М. Радищева на державу і право.
54. Історична школа права в Німеччині (Гуго, Савіньї, Пухта).
55. Вчення І. Канта про державу і право.
56. Вчення Ф. Гегеля про державу і право.
57. Політико-правові ідеї буржуазного лібералізму Б. Костана.
58. Політико-правові ідеї буржуазного лібералізму Ієремії Бентама.
59. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї К. А. Сен-Сімона.
60. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї Ш. Фур'є.
61. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї Р. Оуена.
62. Погляди Огюста Конта на державу і право.
63. Політико-правові погляди слов'янофілів і западників (Б. М. Чичерін).
64. Конституційні проекти М. Муравйова.
65. Політико-правові ідеї у проекті П. Пестеля "Руська правда".
66. Політико-правові ідеї М. М. Сперанського.
67. Погляди А. І. Герцена на державу і право.
68. Вчення М. Г. Чернишевського про державу і право.
69. Політичні та правові погляди Т. Г. Шевченка.
70. Політичні та правові погляди М. П. Драгоманова.
71. Вчення І. Я. Франка про державу і право.
72. Соціалістичні ідеї І. Я. Франка.
73. Політичні та правові погляди Лесі Українки.
74. Формування марксистської політико-правової теорії.
75. Питання держави і права в "Маніфесті комуністичної партії" К.

Маркса і Ф. Енгельса.

76. Анархістська концепція держави і права М. Штірнера.

77. Анархістська теорія держави і права П. Прудона, його проект соціальних реформ.

78. Анархістська теорія держави і права М. Бакуніна. Полеміка з марксистами.

79. Вчення Р. Ієрінга про державу і право.

80. Політико-правова концепція Ф. Ніцше.

81. Зародження і розвиток анархізму. Ідея ліквідації держави та абсолютної свободи особи.

82. Політико-правові погляди М. Грушевського.

83. Теорія соціальних функцій і корпоративної держави Л. Дюгі.

84. Нормативістська теорія Г. Кельзена і його вчення про державу.

85. Психологічна теорія права Л. Петражицького.

86. Соціологічна теорія права Є. Ерліха.

87. Сучасні теорії природного права.

88. Політико-правова ідеологія фашизму.

89. Політико-правові ідеї М. Ганді.

90. Три великих народних принципи Сунь Ятсена: еволюція і політико-правовий зміст.

13. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

3. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

4. При виконанні індивідуальної (самостійної) роботи здобувач зобов'язаний дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувач несе відповідальність згідно «Кодексу академічної доброчесної НУЦЗ України».

14. Рекомендовані джерела інформації

Базова література

1. Андрусак Т. Г. Історія політичних правових вчень / Т. Г. Андрусак. – Львів : ЛНУ, 2001. – 220 с.
2. Безродний Є. Ф., Уткін О. І. Історія політичних вчень : навчальний посібник / Є. Ф. Безродний, О. І. Уткін. – К. : ВД "Професіонал", 2006. – 432 с.
3. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політико-правові системи світу / С. Д. Гелей, С. М. Рутар. – К. : Знання, 2006. – 668 с.

4. Історія вчень про державу і право : посібник для підготовки до іспитів / О. І. Осауленко, А. О. Осауленко, В. К. Гіжевський. – К. : ФОП Ліпкан О. С., 2010. – 196 с.
5. Історія розвитку політичної думки : курс лекцій / В. В. Мадісон, Л. І. Ларченко, В. П. Степіко, Л. Я. Діденко. – К. : Либідь, 1996. – 173 с.
6. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать // Історія філософії України. Хрестоматія. – К., 1993. – 298 с.
7. Історія вчень про державу і право : підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 256 с.
8. Кирилюк Ф. М. Історія зарубіжних політичних вчень. Нової доби : навч. посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.
9. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право : навчальний посібник. / А. І. Кормич. – К: Правова єдність, 2009. – 312 с.
10. Липинський В. Твори. Архів. Студії. Т.1 Історико-політологічна спадщина. – Київ-Філадельфія, 1994.
11. Мироненко О. М., Горбатенко В. П. Історія вчень про державу і право : навч. посібник / О. М. Мироненко, В. П. Горбатенко. – К. : ВЦ Академія, 2010. – 456 с.
12. Історія вчень про державу і право : навчальний посібник / М. І. Мірошниченко, В. І. Мірошниченко. – К. : Атіка, 2007. – 224 с.
13. Історія політичних і правових вчень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Марчук, Г. В. Марчук. – К. : ДП Персонал, 2009. – 480 с.
14. Орленко В. В. Історія вчень про державу та право : посібник для підготовки до іспитів / В. В. Орленко. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2007. – 204 с.
15. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства / Ю. В. Павленко. – К. : Либідь, 2000. – 358 с.
16. Підпригора О.А. Основи римського приватного права : підручник. – К. : Вища шк., 1995. – 102 с.
17. Трофанчук Г. І. Історія вчень про державу і право / Г. І. Трофанчук. – К. : Магістр–XXI сторіччя, 2005. – 256 с.
18. Шульженко Ф. П. Історія політичних і правових вчень: підручник /
19. Ф. П. Шульженко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 464 с.
20. Шульженко Ф. П., Андрусак Т. Г. Історія політичних і правових вчень
21. / Ф. П. Шульженко, Т. Г. Андрусак. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 304 с.
22. Шульженко Ф. П., Наум М. Ю. Історія вчень про державу і право : курс лекцій / за заг. ред. В. В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 1997. – 192 с.
23. Андрусак Т. Г. Шлях до свободи: Михайло Драгоманов про права людини / Т. Г. Андрусак. – Львів : Світ, 1998. – 189 с.
24. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: теорія і практика / М. Антонович. – К. : Вид. Дім «Києво – Могилянська Академія», 2007. – 384 с.

25. Арон Р. Вступ до історії філософії: Есе про межі історичної об'єктивності / Нове видання, переглянуте та анотоване С. Мезюр ; пер. з франц., післямова та примітки О. Йосипенко та С. Йосипенко / Раймон Арон. – К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. – 578 с.
26. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки: Монтеסקє. Конт. Маркс. Токвіль. Д. ркгейм. Парето. Вебер / пер. з франц. Г. Філіпчука / Раймон Арон. – К. : Юніверс, 2005. – 685 с.
27. Баберовскі Й. Червоний терор. Історія сталінізму : пер. з нім. / Й. Баберовскі. – К. : К.І.С., 2007. – 248 с.
28. Бандура О. О. Єдність цінностей та істини в праві : монографія / О. О. Бандура. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2000. – 428 с.
29. Безансон А. Лихо століття: Про комунізм, нацизм та унікальність голокосту / пер. з фр Т. Марусик / А. Безансон. – К. : Унів. вид-во ПУЛЬСАР, 2007. – 136 с.
30. Безродний Є. Ф. Світова класична думка про державу і право / Є. Ф. Безродний, Г. К. Ковальчук, О. С. Масний. – К. : Наукова думка, 1999. – 156 с.
31. Бисага Ю. М. Права людини / Ю. М. Бисага, М. М. Палінчак, Д. М. Белов, М. М. Данканич. – Ужгород, 2003. – 164 с.
32. Бігун В. С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення : монографія / В. С. Бігун. – К., 2011. – 303 с.
33. Бікс Браєн. Теорія природного права / Браєн Бікс // Філософія права ; за редакцією Джоела Фейнберга, Джуліа Коулмена; пер. з англійської П. Таражук. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. – С. 20-36.
34. В'ячеслав Липинський та його доба : наук. вид. / упоряд. : Т. Осташко, Ю. Терещенко. – Київ ; Житомир, 2008. – 390 с.
35. Валіцький А. В полоні консервативної утопії: Структура і видозміни російського слов'янофільства / А. Валіцький ; пер. з польськ. В. Моренець. – К. : Основи, 1998. – 710 с.
36. Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи. Історія комуністичної утопії / А. Валіцький ; пер. з польск. Д. Андрухів – К. : Всесвіт, 1999. – 509 с.
37. Вивід прав України: документи і матеріали до історії української політичної думки / впоряд., вступ. стаття і дод. Б. Кравціва. – New York : Пролог, 1964. – 250 с.
38. Вонсович С. Г. Дискурс тоталітаризму (політологічний аспект): монографія / С. Г. Вонсович. – Кам'янець-Подільський : ПП. Мошак М.І., 2008. – 200 с.
39. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс ; пер. з англ. П. Таражук, О. Коваленко. – К. : Основи, 2000. – 1464 с.
40. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теорія і некласичних інтерпретаціях : монографія / А. Карась. – Київ ; Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 520 с.

41. Кресін О. В. Політико-правова спадщина української політичної еміграції першої половини XVIII століття : монографія / О. В. Кресін. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2001. – 468 с.
42. Кухта Б. Л. З історії української політичної думки : текст лекцій: навчальний посібник / Б. Л. Кухта. – К. : Генеза, 1994. – 368 с.
43. Потульницький В. А. Історія української політології (концепції державності в українській зарубіжній історикополітичній науці) / В. А. Потульницький. – К. : Либідь, 1992. – 232 с.
44. Потульницький В. А. Теорія української політології : курс лекцій / В. А. Потульницький. – К. : Либідь, 1993. – 192 с.
45. Рікер П. Ідеологія та утопія : пер. з англ. / П. Рікер. – К. : Дух і Літера, 2005. – 386 с.
46. Українське правознавство в Україні, країнах Європи та Америки. Матеріали до бібліографії XIX–XX ст. / уклад. М. Петрів. – Львів : Місіонер, 2001. – 260 с.
47. Філософія права / за редакцією Джоела Фейнберга, Джулія Коулмена ; пер. з англійської П. Таражук. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. – 868 с.
48. Філософія і право: культурно-історичні аспекти взаємодії : монографія / О. М. Литвинов, М. Ф. Максимов, О. М. Єременко та ін. ; за ред. О. М. Литвинова; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ Л ДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. – 312 с.
49. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобан, О. С. Максимов та ін. / за ред.. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Данильяна. – Харків : Право, 2009. – 208 с.
50. Фюре Ф. Минуле однієї ілюзії. Нарис про комуністичну ідею у XX столітті : пер. з фр. / Ф. Фюре. – К. : Дух і Літера, 2007. – 810 с.

Розробник:

Леся ГОРЕНКО